

Soạn bài Tiếng hát con tàu (Chế Lan Viên) - Ngữ văn lớp 12

Câu 1. Trong bài thơ, hình ảnh con tàu và Tây Bắc ngoài ý nghĩa cụ thể còn có ý nghĩa biểu tượng. Hãy cất nghĩa nhan đề và 4 câu thơ đề từ.

Trả lời:

a. Nhan đề bài thơ *Tiếng hát con tàu*

- Con tàu là biểu tượng của khát vọng lên đường, khát vọng đi xa, hướng tới cuộc sống của đất nước, nhân dân đi tới chân trời của ước mơ lớn, đi tới ngọn nguồn cảm hứng của những sáng tạo nghệ thuật.
- Tiếng hát là niềm say sưa của tâm hồn khi tìm được hướng đi và đang trên hành trình đến với nhân dân, đất nước.
- Nhan đề bài thơ có thể hiểu là tiếng hát của tâm hồn nhà thơ - một tâm hồn tràn ngập niềm tin vào lí tưởng, vào cuộc đời. Nhà thơ đã hoá thân thành con tàu, hăm hở làm cuộc hành trình đến với Tây Bắc, đến với cuộc sống của nhân dân và đó cũng là đến với cội nguồn của cảm hứng sáng tạo nghệ thuật.

b. Phân tích khổ thơ đề từ:

- Khẳng định sự gắn bó của nhà thơ với Tây Bắc, một miền đất cụ thể, đã trải qua lửa đạn chiến tranh, với những khát vọng xây dựng trong cuộc sống mới, cũng là mảnh đất uơm mầm cho nhiều tác phẩm nghệ thuật nảy nở. Đây cũng chính là cuộc đời rộng lớn của nhân dân, là cuộc đời mới của những con người trẻ tuổi.
- Thể hiện khát vọng lên đường, hoà mình vào cuộc sống rộng lớn của dân tộc, hướng vào mạch nguồn của đất nước, của nhân dân.

Câu 2. Bài thơ có thể chia làm mấy đoạn? Nêu ý chính của từng đoạn. Bộ cục đó thể hiện sự vận động tâm trạng của chủ thể trữ tình như thế nào?

Trả lời:

- Bộ cục của bài thơ:

+ 2 khổ đầu: Sự trăn trở, lời mời gọi lên đường.

+ 9 khổ giữa: Khát vọng về với nhân dân, nơi khắc ghi nhiều kỉ niệm nghĩa tình trong kháng chiến.

+ 4 khổ cuối: khúc hát lên đường say mê, tin tưởng.

Soạn bài Tiếng hát con tàu (Chế Lan Viên) - Ngữ văn lớp 12

- Bố cục thể hiện sự vận động của tâm trạng chủ thể trữ tình: phần đầu có sự day dứt, trăn trở. Đoạn giữa là dòng hoài niệm với cảm xúc thiết tha, biết ơn. Đoạn cuối sôi nổi, hào hứng.

Câu 3. Niềm hạnh phúc lớn lao khi gặp lại nhân dân được nhà thơ thể hiện trong khổ thơ nào? Phân tích nét đặc sắc nghệ thuật của khổ thơ đó.

Trả lời:

- Khổ thơ thể hiện niềm vui, hạnh phúc lớn lao khi nhân vật trữ tình gặp lại nhân dân:

Con gặp lại nhân dân như nai về suối cũ

Cỏ đón giêng hai, chim én gặp mùa

Như đứa trẻ thơ đói lòng gặp sữa

Chiếc nôi ngừng bỗng gặp cánh tay đưa

- Đặc sắc nghệ thuật của đoạn thơ chính là chùng so sánh, liên tưởng hết sức phong phú, độc đáo của tác giả. Qua đó làm nổi bật niềm hạnh phúc lớn lao của tác giả khi từ bỏ thế giới nhỏ hẹp của cá nhân để về với nhân dân. Đối với người con ở đây, nhân dân là nơi chôn chứa tình yêu thương, che chở, cứu mạng, là nguồn sống, là bầu sinh khí, tiếp sức cho anh.

Câu 4. Hình ảnh nhân dân trong kỉ niệm nhà thơ được thể hiện qua những con người cụ thể nào? Phân tích những khổ thơ nói về những kỉ niệm đó để làm rõ sự gắn bó và lòng biết ơn sâu nặng của nhà thơ với nhân dân

Trả lời:

- Các hình ảnh con người cụ thể đại diện cho nhân dân Tây Bắc trong nỗi nhớ của nhà thơ:

+ Người anh du kích

+ Thằng em liên lạc

+ Người “mế” với hình ảnh “lửa hồng soi tóc bạc”.

Đây là những hình ảnh khái quát, tượng trưng cho con người Tây Bắc trong kháng chiến, tuy nhiên đã được tác giả thể hiện bằng những con người, những câu chuyện cụ thể rất sinh động.

Soạn bài Tiếng hát con tàu (Chế Lan Viên) - Ngữ văn lớp 12

- Tình cảm sâu nặng và lòng biết ơn của nhà thơ đối với nhân dân được thể hiện qua những câu chuyện, những kỉ niệm cụ thể, sâu sắc:

+ Người anh du kích trước đêm tấn công đồn địch còn để lại chiếc áo nâu cho nhân vật trữ tình.

+ Thằng em liên lạc (cách gọi thân mật): "*Mười năm tròn! Chưa mất một phong thư!*"

+ Người "mê" "lửa hồng soi tóc bạc", "năm con đau (tức hồi con ốm) má thức một mùa dài", khiến cho "trọn đời con nhớ mãi ơn nuôi".

+ Hình ảnh cô gái Tây Bắc đọng lại trong cử chỉ âm áp "Anh nắm tay em cuối mùa chiến dịch", trong hương thơm của "vắt xôi nuôi quân em giấu giữa rừng". Tình quân dân lâu dần thành tình đôi lứa. Nổi nhớ được so sánh bằng những hình ảnh gọi bất ngờ, mới lạ, gọi được những tượng tượng phong phú. (*Anh bỗng nhớ em như đông về nhớ rét, Tình yêu ta như cánh kiến hoa vàng ...*)

=> Cách xưng hô thân tình, ruột thịt (anh con, em con, mê ...) hình ảnh chân thực, từ ngữ gợi cảm, so sánh độc đáo ... Đoạn thơ thể hiện lòng biết ơn, tình yêu thương sâu nặng đối với Tây Bắc. Nhân dân Tây Bắc như một đại gia đình ruột thịt của người kháng chiến.

Câu 5. Hãy tìm những câu thơ thể hiện rõ nhất những chất suy tưởng và triết lí của Chế Lan Viên

Trả lời:

- Những câu thơ thể hiện rõ nhất chất suy tưởng và triết lí của thơ Chế Lan Viên:

" Khi ta ở chỉ là nơi đất ở

Khi ta đi đất đã hoá tâm hồn"

...

"Tình yêu làm đất lạ hóa quê hương"

Câu 6. Nhận xét và đánh giá nghệ thuật sáng tạo hình ảnh của Chế Lan Viên trong bài thơ.

Trả lời:

- Hình ảnh có tính khái quát, màu sắc hiện đại, mang tính triết luận nhưng đậm chất trữ tình. Hình ảnh thường được tổ chức thành từng chuỗi liên kết, tiếp nối, bổ sung nhằm khắc sâu ý tưởng, cảm xúc.

Soạn bài Tiếng hát con tàu (Chế Lan Viên) - Ngữ văn lớp 12

- So sánh liên tưởng vừa phong phú vừa sắc sảo, độc đáo.
- Ngôn ngữ trau chuốt, gọt giũa, mang tính bác học.
- Giọng điệu, âm hưởng lôi cuốn.